

„Aki a zenét szereti, soha nem lehet boldogtalan.”

(Franz Schubert)

ILOSFALVY RÓBERT

(Hódmezővásárhely, 1927. június 18. — Budapest, 2009. január 6.)

Ilofalvy Róbert 1927-ben született Hódmezővásárhelyen, Ilofalvy István tanító gyermekeként a Szent István utcai családi házában. Később világra jött három testvére édesapja szakmáját folytatta. Egyedül Robi volt az, aki a művészpályát választotta.

Általános iskolai és középiskolás társai bohém, vígkedélyű tanulóknak ismerték.

Egyik jó gyermekkori ismerőse, Héjja Antal — akivel szinte tözsomszedságban laktak — még ma is emlékszik kopott bőrkabátjára, hóna alá gyűrt aktatáskájára, amikor reggelente a Teleki utcáig együtt mentek; Antal a polgári fiúiskolába, ahol Ilofalvy édesapja tanította, Robi pedig a Belvárosi Katolikus Templomba igyekezett.

Ilofalvy Róbert zene iránti fogékonysága ugyanis már fiatalon kiűnt. Mi sem bizonyítja ezt a tényt világosabban, minthogy már gyermekkorában a templom kántorának, Tóth Lajosnak segített, kezdetben orgonát fűjtatott. A kántor hálából orgonálni tanította, később pedig segédkántorként tevékenykedhetett.

Középiskolás tanuló társa, Halla László arról számolt be, hogy Róbert rendszeresen a körtvélyesi holtághoz járt ki „csiszolni” a hangját.

Dr. Makhult Mihály, a jelenleg Budapesten élő osztálytársa arra emlékszik, hogy Robi nem tartozott a legjobb tanulók közé, viszont kiváló énekhangját és kiemelkedő tornászi képességét a későbbi szinpadiszepepe során kamatoztathatta.

Amikor Tóth Lajost a budapesti Operaház magánénekesként foglalkoztatta, az akkor 18 esztendőes Ilofalvy Róbert lett a kántor.

Az 1940-es évek közepén a helyi Fekete Sas Szállóban Rossini *A sevillei borbély* című operája került színre neves művészek előadásában. Ilofalvyt annyira magával ragadta az opera, hogy ekkor kötelezte el magát végleg ezzel a műfajjal.

Miután befejezte a Bethlen Gábor Református Gimnáziumot, 1946-ban a Zeneakadémiára került.

A kerékpár bűvöletében Hódmezővásárhely, 1938.

Ilofalvy Róbert

Bánk szerepében a 90-es években az Operaházban

Tanárai Kodály Zoltán, Szabolcsi Bence, további oktatói Molnár Imre, dr. Jászó Györgyné, Lendvai Andor. Tehetséges évfolyamtársai között említhetjük Erdélyi Miklóst, Kovács Dénest, Melis Györgyöt, Réti Józsefet, Várhelyi Endrét. A zeneakadémiai évek alatt Ilofalvy a Honvéd Művészegyüttes Énekkarának is tagja lett.

1953-ban Bukarestben Világ Ifjúsági Találkozót rendeztek, ahol az operakategória első díját - neves énekeseket megelőzve - Ilofalvy Róbert hozta el.

E jeles megmérettetés után Tóth Aladár, az Operaház akkori igazgatója Erkel Ferenc *Hunyadi László* című operája címszereplőjének szerepével bízta meg a tehetséges énekest.

Ilofalvy 1954. május 8-án ezen az operapremieren debütált, ekkor lett operai tag. Pályája csupa főszerepekkel indult. Ő volt Mozart *Szöktetés a szerájból* Belmontéja, Csajkovszkij *Anyeginjének* Lenszkije, Verdi *Traviatájának* Alfrédja. Átütő sikerrel énekelt Offenbach *Hoffmann meséi* Hoffmannját, Aubert *Fra Diabolójának* és Gounod *Faustjának* címszerepét. Hajlékony, magabiztos hangadottságait csillogtathatta meg Puccini *Bohémélet* Rodolpe-jaként. Ilofalvy énekes repertoárjához nemcsak operák köthetők. Már az ötvenes években rendszeres résztvevője volt a hangversenyéletnek. Igen sok oratóriumot szólaltatott meg. A közönség hallhatta Beethoven *Missa Solemnisében*, IX. szimfóniájában; Händel *Messiásában*, *Jephtájában*, *Sauljában*; Kodály *Psalmus Hungaricusában*; Verdi *Requiemjében*. 1960-ban Kenessey Jenő *Az arany meg az asszony* című opera tenorjaként olyan jeles művészekkel énekelt, mint Osváth Júlia és Lossonczy György. A neves olasz karmester, Lamberto Gardelli dirigálásával Verdi *Macbethjéből* Macduffot alakíthatta. Ezután Petrovics Emil *C'est la guerre-je* következett, s egy azóta sem játszott opera, Rossini *Tell Vilmosát* énekelhette.

1964-ben San Franciscóban beugrással énekelte Alfréd szerepét Joan Sutherland mellett.

EGY KISLÁNY EMLÉKKÉPEI

– a második világháborúból –

„Bombázórajok húztak el felettünk...”

(Radnóti)

Létezik egy olyan opera, amely szinte egyé vált személyével, ez pedig Puccini *Manon Lescaut*-ja. Ebben a műben Des Grieux szerepét három évtizeden át énekelte három nyelven. A hatvanas évek közepén egy ritkán hallható Erkel operában, a *Brankovics Györgyben*, majd Muszorgszkij *Borisz Godunovjában* játszott főszerepet. Ezt követően került színre Verdi *Az Álarcosbál*, *A végzet hatalma*, *A nyugat lánya* című operákban. Rendszeresen járt Bécsbe, ahol oratóriumokban csillogtathatta tehetségét. Amszterdamban Iphigenia *Taurisában* Pylades szerepét alakította, a bregenzi fesztiválon Offenbach *Szép Helénájában* Parist énekelte.

1966-ban Kölnbe költözött, s ott is elkápráztatta a közönséget Des Grieux szerepével. Csaknem két évtizeden keresztül járta a világot. Menedzserre nem volt szüksége, kiemelkedő tehetsége előtt megnyílt számára a világ bármely operaháza.

1968-ban ő volt az első magyar énekes, aki a New York-i Carnegie Hallban magyarul énekelhette Kodály *Psalmus Hungaricusát* Kertész vezényletével. Magyar férfiénekes még sosem futott be olyan fényes zenei karriert, mint ő. A hódmezővásárhelyi fiatallembérből zenei világnagyság lett.

A teljesség igénye nélkül olyan operapartnerei voltak, mint Barbara Hendricks, Christa Ludwig, Anna Moffo, Joan Sutherland, Lucia Popp, Geszti Szilvia és mások. Karmesterei közül néhány világhírű név: Claudio Abbado, Karl Böhm, Lamberto Gardelli, Carlos Kleiber, Zubin Metha, Giuseppe Patané, Lorin Maazel és a többiek. Felsorolni is nehéz, milyen sok városban lépett színpadra.

Több olyan opera is szerepelt repertoárján, amelyet hazánkban nem, vagy alig játszottak. Ilyen volt például Janáček *Jenufája*, Richard Strauss *Az árnyék nélküli asszonya*, Verdi *Simon Boccanegrája*, *Szicíliai vécsermánya*, Wagner *Lohengrinje*, Beethoven *Fidéliójának* Florestanja, Verdi *Aidája*, *Don Carlosa*, *Rigolettója*, *Trubadúrja*.

1978-ban Wagner *A nürnbergi mesterdalnokok* Stolzingi Waltherjeként mutatkozott be, ami épp olyan emblemátikus szerepét vált, mint Des Grieux lovag.

A hosszú külföldi távollét után Ilosfalvy 1982-ben tért haza, s visszaszerződött Budapestre. Régi szerepei mellett az Otellót és Bánkot énekelhette először. Ezzel egy időben a világ más operaszínpadjain Waltherként számos helyen lépett fel.

Művészi pályája 50. évfordulóját ezzel a szereppel ünnepelte 1997-ben, 70 éves korában teljes illúziót keltve mind hangban, mind játékban.

Szülővárosában, Hódmezővásárhelyen 1998-ban lépett fel utoljára, amikor a felújított Fekete Sas Szállóba kapott meghívást. Akkor - ahogy a helyi sajtónak ő nevezete - „egy szívből jövő imádsággal”, Erkel Ferenc *Bánk bán* c. operájának *Hazám, hazám* áriájával köszöntötte „földijeit”.

A budapesti közönség előtt utoljára a 2004-es Operabálon lépett fel, amikor a *Himnusz*t énekelte.

A Liszt-díjas, Kossuth-díjas, Erdemes Művészünk 2003-ban a Magyar Állami Operaház Mesterművésze díjjal tüntette ki amellet, hogy az intézmény örökös tagja volt már 1992 óta.

Nagy művész volt, szeretetreméltó ember, aki a magánembert mindig alárendelte a művészetnek. Visszavonulása után is állandóan jó kondícióban tartotta nemcsak a hangját, hanem önmagát is.

Felejthetetlen hangját, alakításait a kortársak emlékezete, TV felvételek, számos Hungaroton hanglezem őrizi. Közülük a legnagyobb példányszámot Kacsóh Pongrác *János vitéze* élte meg.

Gyermekkori ismerőse, Héjja Antal kezdeményezésére - Almási István alpolgármester úr jóváhagyásával - a Szent István utcai, egykori szülőháza falára Ilosfalvy emléktábla kerül.

A 2010. augusztus 18-án avatott Ginkgo-Sas Hotel egyik legpatinásabb konferenciaterme is róla kapta a nevét, ezzel öregbítve a világhírű, Hódmezővásárhelyről induló művész hírnevét.

A fényképeket és számos információt Ilosfalvyné Záhonyi Magdolna bocsátott rendelkezésünkre, melyet ezúton köszönünk neki.

Kovácsné Héjja Erika

Egy kislány naposcsibéket s velük pár pihés kislibát vitt ki garabolyban a napsütéses zöld árokpartra. Vitte a kis bubáját is. Maga készítette. Felöltöztette piros szoknyácskába, zoknit is húzott a lábára. Fején a pöttös kendő jól mutatott.

A Nádor utcai széles árokpart a torony alatt csendes hely. Kiszedte a kis állatokat, s itt játszadozott. Egyhangú, hosszan tartó zúgás ütötte meg a fülét. A fényes, sziporkázó égre nézve meglátta a kelet-nyugati irányba vonuló repülőgépeket. Hosszan csillogtak a kék ég alatt a ragyogó fényben. Néha csillámló szalagok is megjelentek a levegőben. Volt, aki később talált is ilyet.

A kislány egészen elpilledt a nagy megleben. A pihések összebújva pihettek. Könnyen összeszedte őket, s bubájával hazaindultak.

A nagymama sokat ült a ház előtti padon. Az akácfák sűrű lombja estefelé odacsalogatta az idősebb szomszédokat. Nemrég halt meg nagypapa. Egymást vigasztalták: volt miről beszélgetniük, mert mostanában szerelték föl az iskola tetejére a szirénát, s annak éles vijjogása a csendes nyári délutánt fölzaklatta. Megalakult a LÉGŐ egyesület. Ezek összehívták a fiatalokat és a középkorúakat oktatásra: legyenek a padláson hordók vagy más edények vízzel töltve. Homokkupacok tüztöltásra. A fiatal nők elsősegélynyújtási kiképzést kaptak: az udvarokon ássanak futóárkot, Z alakút, növényekkel fedjék be. Ide húzódjon szirénázás-kor mindenki a házból.

Gyakoriak voltak a szirénapróbák. Közel volt az iskola, ahonnan a sziréna szólt. A sivatás ijesztő hangjára a kislány befogta a fülét.

Az apa egyedül ásta ki a „bunkert”, tetejét kukoricaszárral álcázta. Egyetlen férfi volt a háznál: az apa nyolc nő mellett. A „nagybácsi” — az alig 17-18 éves fiú, a legkisebb testvér — a leventemozgalom és az újsághírek felszólítására önként jelentkezett a frontra. Senki sem gondolt arra, hogy sohasem tér vissza. Pedig így lett. A háború után kerestették a Nemzetközi Vöröskereszttel: elhalálozott.

De ezek előtt, a nagymama még hallott valamit a szomszédoktól, hogy gyorsan menjenek a Nádor utcára. A gyerekek szülei kezét fogva siettek. Még az Ómama is jött utánuk. A patikával és a vele átellenben lévő (a Visszhang és a Nádor utca sarkán) rőfös bolttal szembeni járdán a fal mellett sorban állt már sok ember: bémészködők. Pedig nagyon szomorú látvány tárult elébük: az utca közepén lassú menetben, lehajtott fejjel, kis batyuval családok gyalogoltak fāradtan. Makó felől jöttek. Az út szélén – kétfelől – kakastollasok lépkedtek lovukon. A lovak patája csattogott a szürke gránitkockákon. Néha a járdáig is fölkapattak, lobogott a csákójukon a kakastoll. A kislány ijedten húzta édesanyja szoknyáját. Elbújt mögé. Az út közepén lépdelők nem néztek föl, csendben, komolyan vonultak előre. Vajon ki vezette őket, vajon hová mentek? A kislány semmit sem tudott erről, de lelkében – mint egy mozgó filmszalag – örökre megmaradt ez a kép.

A rőfös bolt polcai, gombolyag cérnái, fonalai, a kelmék szét voltak dobálva az árokban. Ezt másnap mutatták meg neki a nővérei. De hogy kik tették, miért tették, azt senki sem tudta. Az újság csúnya, vörös, tátott szájú embert ábrázolt az első oldalán. Arról beszéltek a felnőttek, hogy a vörös rém széthasítja lábánál fogva a gyermekeket, az asszonyokat meggyalázza. S a vörös rém közeleg! Sokan összepakoltak. Akiknek volt stráfkocsijuk, fölpakolták a legszükségesebbeket, és elindultak a Dunántúl felé. A sziréna hangja gyakran belehasított a levegőbe.

Lucskos, saras ősz lett. Az édesapa kiment a földre, hogy valami élelmet hozzon a családnak. Fogytán volt minden. A kislányt elküldték tejért. A közelben nem volt tehenes ház, a rámpán túl lépdelt hát kék kannájával. A sziréna megállította. Rohanó emberek az utcán... Ő egy ház szeglete mögé húzóda állt reszketve.

Sötétben ért haza. De az apa nem jött, hiába várták egész éjjel. Másnap estefelé, lucskos-sárosan húzott maga után egy zsákot: saras krumpli, cukorrépa s csöves kukorica volt benne. A család örvendett, hogy otthon van. Elmondta, hogy kukoricakúpban húzta meg magát éjjel. Az országoton nem mert mutatkozni. Közel ropogtak a puskatüzek.

Pár napig volt mit enniük. Az édesanya szorgos keze a sáros répából melaszt főzött. Karamellillat úszott a konyhában. A sűrű fekete lével ízesített tea fölmelegítette őket.

Dratsay Zsigmondné